

Önálló fejezetben említi meg az iráni népekkel való kapcsolatokat, különösen szkíta és párthus érintkezéseket, mivel az armenisztikában köztudott, hogy Örményországban mintegy öt évszázadon keresztül a párthus eredetű Arszakida dinasztia uralkodott, tekintettel arra, hogy az örmények apostola Világosító Szent Gergely is a nevezett párthus eredetű dinasztiából származott. Ugyanakkor Szongott Kristóf felhívja a figyelmet az 5-10. századi örmény források roppant gazdagságára, amelyeknek jelentős része az idő tájt még nem érte meg kritikai kiadását, hisz maga a szaktudomány is a maga gyermekbetegségeivel küszködött ekkor. A szerző figyelmét egyáltalán nem kerüli el, hogy milyen nélkülözhetetlen és pontos értesüléseket közölnek a tárgyalt korszak örmény forrásai a Kaukázus lejtőin nomadizáló népekről és törzsszövetségekről. Sajnos a jelenkor szakembere is kénytelen hozzáfűzni, hogy a magyar őstörténet szempontjából oly fontos örmény történeti kútfők gyakorlatilag nincsenek tudományosan feldolgozva.

A fentebb forrásértéket említettünk, s így nem hagyhatjuk figyelmen kívül a kor másik, magyar őstörténettel kapcsolatos szakmai vitáját: a szavartoi aszfaloí, vagy más néven szavárd kérdést, amely tulajdonképpen armenisztikai kérdés is. Ennek a kérdéskörnek Szongott Kristóf is külön fejezeteket szentelt. E vita középpontjában VII. Bíborbanszületett Konstantin (945-959) bizánci császár műve, a *De Administrando Imperio* áll, ahol az uralkodó említés tesz a türkökről (turkoi), akik a besenyőkkel vívott harcok során elmenekülnek, s egyik csoportjuk Perzsiába telepedik le, s akik magukat valamely okból régi nevükön szavartoi aszfaloínak nevezik. A kor tudósait lázba hozta eme elnevezés értelmezése, és ezáltal az 1890-es évek közepén pezsgő vita robbant ki Thúry József, Fiók Károly és Petz Vilmos között, akik elméleteiket a *Századok* és a *Philológia* Közlöny oldalán fejtették ki. A tudósok nyomán a szerző külön fejezetben kiemeli a bizánci császár örmény kapcsolatait, továbbá örmény származását, és a császárral kortárs örmény történeti forrásokat, amelyekben megemlítésre kerül a keresztény szavardi nép, akik az akkori Örményország északkeleti részén lakoztak. Bár utóbb bizonyítást nyert, hogy a görögösített szavartoi aszfaloí kifejezés, és az örmény szavardi egy és ugyanazon népességet jelöl, nyelvi hovartartozásuk azonban mind a mai napig szakmai vita tárgyát képezi.

Ami talán Szongott Kristóf művét némiképp beárnyékolja, hogy maga is beleesik a délibábos rokonítás elméletébe, jelesül a magyarság rokonai közé sorolja az olaszokat, szlávokat, a görögöket, és a németeket, s ezeket erőltetett nyelvi és hangtani egyezésekkel kívánja alátámasztani.

Mindent egybevetve: Szongott Kristóf, aki nem volt elsősorban a magyar őstörténeti kutatás avatott tudora, művében precízen összefoglalja a korszak magyar őstörténettel kapcsolatos tárgyalt és vitatott elméleteit. Jelen sorok írója nem kimondottan a magyar őstörténet-kutatás szemszögéből, hanem mint történész és kíváncsi olvasó mondja el gondolatait, és mindenképpen nagy becsben tartja e könyvet, örömmel üdvözli annak reprint kiadását. Amint az első sorokban áll, az érték - így e könyv is - nagybecsű ékszer, mert mondandóján kívül át- meg átüt a kor gondolkodása, eszménye és értékvilága. Egy kicsit romantikus. Talán egy letűnt korszak lenyomata vagy üzenete az, amit most az olvasó kezébe vesz. Így ügyeljen rá minden, tudományt és irodalmat szerető ember.

Budapest, 2003. december 1.

Nagy Kornél

Utánnymás az Erdélyi Magyarok Ausztriai Egyesülete Közlemények 2003/4 című kiadványból

Lélek

Hitünk szerint az emberi lény kettős: test és lélek. A test halandó, a lélek maga az örökkévalóság. Ebből következik, hogy az ember mindig többre becsülte a lelkét a testénél;

lelke mindig jobbik fele, szebbik része volt. Arany János is vallja egyik verssorában: „Isten veled, jobb részem arany álma.” Petőfinek Adorján Boldizsárhoz írt költői levelében is olvashatjuk e kifejezést: „Megölted, / Nem testedet, / De ennél sokkal többet, / Jobb részedet”.

A lélek - ez az ősi magyar szó - már az 1195 körül keletkezett Halotti Beszédben előfordul, amikor is a beszédet mondó pap arra kéri híveit, hogy imádkozzanak a halott lelkéért (az akkori írásmód szerint: lelic ert). A lélek szó eredetibb, konkrét jelentése ez volt: „lélegzet, lehelet”. Ebből fejlődött ki - már a magyar nyelv keletkezésének igen korai szakaszában - az átvitt értelem. A lélek: ma az emberben az életnek és a személyiségnek testtől független, anyagtalan létezőként képzel hordozója, éltető eleme. Aki kiadja a lelkét, meghal. A lélek lehet képzeletbeli lény: gonosz lélek. Lehet kísértet: hazajáró lélek. A lélek szóval jelöljük az értelmi, akarati jelenségek összességét, az ember érzésvilágát: valami betölti az ember lelkét. A lélek akarat, erő, bátorság is: nem visz rá a lélek - mondjuk. A szó kielemezhető töve: lél. Ez lehet az alapszava az oklevelekből, a krónikákból adatolható Lél, Lehel személyneveknek. A lélek tehát származékszó, épp úgy, mint a szócsaládba tartozó lélegzet, lehelet is. A szóvégi -k- hang eredetileg kicsinyítő funkciójú névszóképző, ugyanúgy, mint például a far szó mellett a fark is.

Természetesen a mai nyelvben a lélek egységes, alakilag elemezhetetlen szó, amely több származékszónak az alapja: lelkes, lelketlen, lélektelen, lelkendez stb. Idetartozik a 18. század végén, a nyelvújítás korában keletkező lelkész szó is. Se szeri, se száma összetételeinek: lélekbúvár, lélekelemzés, lélekemelő, lélekharang, lélekjelenlét, lélekmelegítő, lélekromboló, lélekszakadva, lélekszám stb.

Valamely személy érzései akkor igazán valók, ha lelkéből fakadnak, lelkében gyökereznek. Gyermekait a szülő lelke egész melegével szereti. A Biblia intelme: szeresd Istent egész lelkedből. Aki nagyon beteg: már csak hálni jár belé a lélek. Mindent megteszek valaki vagy valami érdekében: kiteszem a lelkemet érte. Lelke rajta - mondjuk, ha úgy véljük, hogy az illetőnek kell viselnie az erkölcsi felelősséget. Ha nagy az öröm, az embernek a lelke is örül, ha nagy bánat éri, még a lelke is sír belé.

Aki valakit szeret, nemcsak lelkéből szeretheti, hanem ő maga a lelke. „Édes lelkem, szép szerelmem!” - írja Thaly Kálmán. „Szívemnek gyöngyháza, lelkem Iluskája” - mondja Kukoricza Jancsi Petőfi János vitéz című költeményében. Sok-sok szeretett személy mind-mind a lelkünké, mikor mondjuk: édesanyám lelkem, lányom lelkem, lelkem magzatom (Arany János szerint: „Lelkemből lelkezett gyönyörű magzatom”). A népies szójárásban a kedves: lelkem aranyom, lelkem tubicám, lelkem galambom, lelkem angyalom (Petőfi szerint: „Hejh, Iluskám, lelkem szépséges angyala!”) Talán a legszebb megnyilatkozás is a Petőfié: „Lelkem lelke bocsáss meg”.

Hozzá tartozóinkért, barátainkért, kedvesünkért mindenünket odaadnánk, még a lelkünk üdvösségét is, úgy ragaszkodunk hozzájuk, mint lélek a testhez.

Murádin László

Százhalombattai megnyitó

A Magyar Kultúra Hete alkalmából Százhalombattán a helyi Barátság Művelődési Központ galériája jóhangulatú, színvonalas kiállítás megnyitót tartott január 19-én.

A kiállított olajképekre viszonylag könnyű ráismerni - viszonylag, mert némiképp mégis mások, mint amiket eddig Karácsony Ernőtől láthattunk.

Megnyitó beszédében Benedek Katalin művészettörténész hangsúlyozta is: a székelyudvarhelyi - és részben szamosújvári kötődésű - Karácsony Ernő festészeteszemmel láthatólag megújult, palettája kiszínesedett.